

vývinová originalita. Toto ponímanie umenia ako výrazu subjektívnej tvorivosti a jeho dejín ako neustáleho procesu originality je zreteľnou ahistorickou absolutizáciou črt moderného umenia a ich prenášaním na minulosť. Znamená to však aj ignorovanie dôležitosti sociologickej väzby umenia. Stálosť ikonografických typov v stredovekom umení je totiž jednak prejavom kolektívneho svetonázorového chápania, jednak prejavom vplyvu objednávateľských vrstiev na umenie. Umelec nebol v stredoveku taký ako v súčasnosti, bol oveľa viazanejší dobovým chápaním a objednávkou. Nevytváral teda od diela k dielu svoj subjektívny mýtus a neformuloval osobný výraz. Jeho individualita sa prejavovala práve cez tradované typy námetov, ba i cez tradované schémy znázornenia. Nielen námety, ale ani kompozičné usporiadania nemožno v stredoveku považovať za samostatné výtvary majstrov, a teda ani za vyjadrenie nimi vytvorených obsahov. Lazarev uznáva, že stabilita ikonografie v stredoveku nie je absolútna, že i ona sa mení s novými otázkami doby, takže v sebe nesie stelesnené dobové idey. Treba však odlišiť idey, ktoré do minulých diel vniesie sám bádateľ, od tých, ktoré vytvoril umelec. Predpokladá sa tu, že umenie je totožné so zámerom, ktorý k nemu viedol a splodil dielo. Inými slovami: Lazarev zastáva striktné historické stanovisko, ktoré sa opiera o spoľahlivé a overiteľné pramene, o dokumenty doby. Odmieta ideál spojenia historického a sprítomňujúceho (resp. nadčasového esteticko-hodnotiaceho) chápaného prístupu. Rozhoduje v prospech znalostí. Preto odmieta sprítomňujúcu tendenciu a zdôrazňuje jednak faktor overiteľného racionálneho poznania, t.j. najmä takého, ktoré sa opiera o písomné dokumenty, jednak faktor tradície, vplyvu dobovej society a konvencie priamo na podstatnú štruktúru umenia. Dobový sociálno-historický kontext vzniku diela sa pokladá za vnútornú súčasť samého diela. Lazarev však obsiahnutosť identity umenia v dobovom chápaní — umenia v konvencionalite, čím radikálne odromantizováva umenie — nepovažuje za trvalú konštantu umenia, ako sa s tým stretávame vo viacerých súčasných západných umeleckohistorických koncepciách.³³

Väzbu umenia s dobovým chápaním a z nej vyplývajúcu tradicionalitu námetových i kompozičných typov pokladá Lazarev za špecifickú, konkrétne historickú črtu napr. stredovekého umenia. V západoeurópskom novovekom umení nachádza naopak primárnosť individuálneho výrazu a inovačného vývinu, ako aj priamej sociálnej a ideovej aktivity. Odhliadnuc od toho, že rovnako originalita, ale nesporné i tradicionalita predstavuje druh sociálnej väzby, a to afirmatívneho stabilizujúceho typu, je zrejmé, že ani vo vývoji, ani v tradovaní, ani vo výraze, ani v aplikovaní schém nevidí Lazarev nemennú podstatu umenia. Dejiny umenia chápe ako presun dôležitosti týchto prvkov, čím sa prejavuje ako historik s jedinou axiómou: dejiny chápe ako konkrétnosť, pričom táto konkrétnosť nesplýva s originálnosťou a inováciou — môže byť i konkrétnou tradicionalnosťou. Neprijíma teda predpoklad nemenného základu umenia vo všeobecnosti. Umenie svoju podstatu historicky ustavične mení, a to preto, že je tým, čím sa uskutočnilo, ako fungovalo a ako bolo chápané v dobe svojho vzniku. Dobové chápanie vchádza priamo do stavby diel, preto ho možno z nich vyvodiť. Primárne ide o rekonštrukciu pôvodného významu umenia; len on je autentickým významom umenia. Jeho výhradné vyvodzovanie z umeleckej štruktúry napriek tomu, že v nej dobový význam je stelesnený, hrozí subjektivismom, stotožnením autentického významu diela s jeho súčasným estetickým pôsobením. Tomu treba a možno čeliť na základe znalostí dobového kontextu (dobo- vého kontextuálneho významu umenia) a na základe objektívnych zložiek diel. Keďže dobová konvencionalita a apriorita vchádza priamo do štruktúry diel, nie je rekonštrukcia dobového významu umenia z písomných a iných dokumentov prehrešením sa voči samej umeleckosti. Pokiaľ ide o objektívne zložky diel samých, za takýto element pokladá práve ikonografiu. Je lapidárnym príkladom vchádzania dobovej konvencionality do samého umeleckého organizmu, dokladom, že umelecká štruktúra nie je svet oddelený od dobovej sociálnej dynamiky, že ide naopak o sféru interakcií. Práve preto je autentickým významom umenia význam jeho konkrétnej